

Vreugde en verdriet: een evaluatie van incidenten bij de laatste wedstrijden van seizoen 2020-2021

Auditteam Voetbal en Veiligheid

Een fenomeenonderzoek naar incidenten bij huldigingen en kampioenschappen in coronatijd

Openbaar

28 januari 2022

Auditteam Voetbal en Veiligheid

Vreugde en verdriet: een evaluatie van incidenten bij de laatste wedstrijden van seizoen 2020-2021

Vincent van der Vlies
Davien van der Sloot
Johanna van de Hoef
Margit Plomp
28 januari 2022

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Plan van aanpak	3
1.3 Leeswijzer	4
2. Ajax	5
3. Feyenoord	7
4. Vitesse	10
5. Willem II	12
6. SC Cambuur	14
7. De Graafschap	16
8. Go Ahead Eagles	18
9. NAC	19
10. NEC	21
11. Analyse van bevindingen en aanbevelingen	23
11.1 Inleiding	23
11.2 Strategische keuzes in de voorbereiding	23
11.3 Handhaving rond de incidenten	24
11.4 Rol coronamaatregelen	25
11.5 Aanbevelingen en best practices	26

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Elk jaar is er een aantal openbare orde incidenten te betreuren rond het betaald voetbal. In seizoen 2020-2021 zag het Auditteam dat een flink aantal incidenten waren/plaatsvonden bij de laatste wedstrijden van het seizoen. Het seizoen 2020-2021 kende vanwege COVID een beperkt aantal incidenten, maar ook een zeer bijzonder verloop omdat wedstrijden vrijwel zonder publiek gespeeld werden. Daarentegen waren er meerdere huldiging en wedstrijden rond promotie en degradatie waar (flink) vuurwerk werd afgestoken, de anderhalve meter afstand niet werd bewaard, of waar in sommige gevallen extreem geweld werd gebruikt. Door de verhoogde spanning aan het eind van de competities is het natuurlijk niet ongebruikelijk dat er meer vuurwerk of opstootjes te zien zijn, maar dit seizoen leek dit meer het geval te zijn dan eerdere seizoenen.

Dit jaar heeft het Auditteam gemeend dat de verschillende openbare orde en veiligheid incidenten rond huldiging van clubs, promoties en degradaties aanleiding gaven om te onderzoeken welke afspraken voor, tijdens en na de wedstrijden golden binnen de vierhoeken en welke overwegingen er waren om wel of niet in te grijpen of acties toe te staan. Denk hierbij aan inzet van politie en ME bij ongeregeldheden, maar ook aan het grootschalig afsteken van vuurwerk of aan het blokkeren van wegen. Daarnaast heeft het Auditteam ook gezien dat op een aantal plekken schijnbaar niet is ingegrepen door lokale vierhoeken en sommige acties van supporters werden getolereerd. Omdat er dit jaar meerdere incidenten zijn geweest, heeft het Auditteam een aantal van deze incidenten (beknopt) onderzocht om te duiden waarom in sommige gevallen sprake was van grootse incidenten en juist in andere situaties alles goed leek te gaan. Het Auditteam wilde vooral weten wat de overwegingen waren om wel of niet in te grijpen en welke rol de maatregelen rond COVID hierbij hadden.

Het doel van dit onderzoek was daarom 1) op hoofdlijnen de verschillende casussen met elkaar te vergelijken en te noteren welke overkoepelende inzichten er zijn. Hierbij hebben wij 2) onderzocht welke strategische keuzes in de voorbereiding gemaakt zijn bij de casus om wel of geen toestemming te geven voor (het organiseren van) een huldiging, 3) waarom sommige huldiging wel en sommige niet uit de hand zijn gelopen, en 4) onderzochten wij welke overwegingen er zijn geweest om wel of niet in te grijpen (wat was de lokale dynamiek?), 5) welke rol de handhaving van de coronaregels hierbij had om tot slot 6) globale lessen hieruit te trekken voor de toekomst.

1.2 Plan van aanpak

Wij hebben een negental BVO's geselecteerd in de voorbereiding en contact gezocht met de respectievelijke driehoeken (in dit geval de gemeente, de politie en de BVO) om hierover in gesprek te gaan:

Eredivisie BVO's	Keukenkampioen BVO's
Ajax: huldiging na het kampioenschap	Cambuur: huldiging en feest na het kampioenschap
Feyenoord: rellen bij de training op 8 mei, supporters die het stadion binnendringen op 16 mei en inzet ME op 23 mei	De Graafschap: blokkade van de A18 bij uitwaai actie (7 mei) en rellen bij het stadion de Vijverberg op 13 mei.
Vitesse: supportersacties op 2 maart bij de Gelredome (vuurwerk) en op 15 april voor de wedstrijd tegen Ajax met vuurwerk en antisemitische leuzen	Go Ahead Eagles: feest op de Brink na het behalen van de promotie
Willem II: vuurwerk en samenkomen op 24 september 2020 en vuurwerk op 16 mei	NAC: op 23 mei na de verloren wedstrijd tegen NEC zijn er rellen geweest bij het stadion, inclusief iemand die onwel werd en overleed
	NEC: na de promotie van NEC is besloten niet in te grijpen bij de ontvangst met duizenden supporters (23 mei). Ook op 16 mei is met veel vuurwerk de selectie ontvangen. Tegen Roda JC op 20 mei is ingegrepen door de politie bij rellen.

NB: niet elke club die geselecteerd is, heeft ook met inzet van politie of ME te maken gehad, maar kan wel met andere fenomenen te maken hebben gehad. Denk aan grootschalig vuurwerk of overtreding van samenscholingsverboden. Er zijn ook andere ontvangsten en uitzwaaiacties geweest door supporters bij PEC Zwolle, VVV, Roda JC, Emmen, Volendam en RKC, maar die lijken kleiner te zijn geweest en laten wij nu voor het overzicht buiten beschouwing.

Stap 1: Analyse openbare bronnen

In eerste instantie hebben wij voor de negen casussen een analyse gemaakt van de berichtgeving hierover in de media. Op basis daarvan is een eerste beeld van de gebeurtenissen per casus gemaakt en de zaken die daarbij opgevallen zijn. Denk hierbij aan wat de kenmerken van de casus waren: was er sprake van vuurwerk, spreekkoren, hoeveel mensen namen daaraan deel, welke rol had de driehoek hierbij, mochten de activiteiten doorgaan etc.

Stap 2: Uitsturen korte vragenlijst

Ten aanzien van deze groep van negen casussen hebben wij in eerste instantie de clubs, politie en gemeente aangeschreven met enkele vragen per e-mail, zoals:

- 1) Hoe hebben zij geanticipeerd op eventuele ongeregeldeheden?
- 2) Welke afspraken waren gemaakt in de driehoek over wel of niet ingrijpen?
- 3) Hoe monitorden zij gedurende de laatste wedstrijden de ontwikkelingen rond de supporters?
- 4) Welke overwegingen werden gemaakt om wel of niet in te grijpen op de dag zelf?

Ook hebben wij hen vragen gesteld naar specifieke elementen die zijn opgevallen naar aanleiding van stap 1. Tot slot vroegen wij hun om onderbouwende stukken (draaiboeken, afspraken per mail etc.) met ons te delen en om mee te doen aan een interview op een nader te bepalen datum.

Stap 3: Plannen en uitvoeren groepsinterviews

In het groepsinterview zijn wij verder ingegaan op de bevindingen per casus. Hiervoor werden in ieder geval een politiefunctaris, gemeenteambtenaar en een vertegenwoordiger van de BVO uitgenodigd in een gezamenlijke sessie. Per sessie zijn specifieke verdiepende vragen geformuleerd over zaken die ons in stap 1 en 2 zijn opgevallen en die in onderliggende documenten zijn teruggevonden. Hierbij viel het ons op dat heel lastig bleek om alle genodigden ook aanwezig te laten zijn. Meermaals hadden wij te maken met late afzeggingen. Positieve uitzonderingen waren de ruime vertegenwoordigingen in de gesprekken met Ajax en Feyenoord.

Stap 4: Analyseren overeenkomsten en verschillen

Vervolgens is in stap 4 een analyse van de casus gemaakt. De analyse en uitkomsten zijn uiteindelijk in dit overkoepelende rapport opgenomen. Hierin worden per casus de beknopte uitkomsten weergegeven en overkoepelend welke leerpunten er zijn geweest.

Gedurende dit onderzoek, dat een looptijd had van grofweg augustus tot en met november 2021, zijn veel andere incidenten geweest binnen het voetbal. Denk aan de rellen bij NEC -Vitesse, MVV – Roda JC, onrust bij Feyenoord en het wederom spelen van wedstrijden zonder publiek met veel vuurwerkincidenten in en om de stadions. Deze incidenten maken geen deel uit van dit onderzoek en hebben geen effect gehad op de afbakening en uitkomsten van dit onderzoek. Inmiddels is het Auditteam op verzoek van de Regiegroep Voetbal en Veiligheid een fenomeenonderzoek gestart naar het eerste deel van het seizoen 2021-2022 en wat daar gebeurd is.

1.3 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken (hoofdstuk 2 tot en met 10) behandelen wij eerst vier eredivisie clubs en vervolgens vijf Keukenkampioen Divisie clubs (KKD). In hoofdstuk 11 gaan wij in op de algehele bevindingen en nemen wij aanbevelingen op voor toekomstige huldigingen en laatste wedstrijden.

2. Ajax

Incident

Drukke bij Johan Cruijff Arena na kampioenswedstrijd

Op zondagmiddag 2 mei 2021 speelde Ajax de kampioenswedstrijd van de Eredivisie tegen FC Emmen. Ajax wint met 4-0, waarmee ze voor de 35^e keer landskampioen worden. Tijdens en na de wedstrijd loopt de drukte bij de Johan Cruijff Arena op. Naar schatting komen er 12.000 supporters naar de Arena om de winst van Ajax te vieren. Hiermee is het een van de grootste samenscholingen in Nederland sinds het begin van de coronacrisis. De aanwezigen houden geen rekening met de geldende coronamaatregelen, zoals het dragen van een mondkapje en de 1,5-meter afstand regel. De supporters juichen en zingen flink en steken vuurwerk en fakkels af. Ook een van de spelers is met een fakkel te zien.

Vanwege de geldende coronamaatregelen is door het kabinet geen toestemming gegeven voor de aanwezigheid van publiek in het stadion tijdens de kampioenswedstrijd. De gemeente Amsterdam geeft in de week voor de wedstrijd een verbod uit op een hulding vanwege een landelijk geldend verbod op evenementen op dat moment. Tijdens de wedstrijd trekken steeds meer supporters naar de Arena, waarna de gemeente Amsterdam fans oproept niet meer naar het stadion te komen. Wanneer spelers en staf van Ajax op het balkon gaan staan om de kampioensschaal te tonen, vraagt de driehoek aan Ajax om het spontane feest te beëindigen. Hier wordt gehoor aan gegeven. De driehoek kiest er bewust voor om niet op te treden tegen de supporters bij de Arena, om escalatie van geweld en ongeregelheden te voorkomen, conform de afgesproken prioritering op handhaving. De massa kan onder begeleiding van de politie gefaseerd vertrekken richting huis, waarmee een verplaatsing van massa's supporters naar de stad voorkomen kan worden. Er zijn geen geweldsincidenten. In totaal worden vijftien personen gearresteerd, onder meer voor het bij zich dragen van vuurwerk en wapens.

Inzichten

Bij het naderend kampioenschap van Ajax is door de driehoek bewust nooit een hulding benoemd, rond 2 mei waren evenementen immers verboden vanwege de corona pandemie. Voorafgaand aan de wedstrijd is duidelijk gemaakt dat onder de geldende coronaregels geen hulding of viering kon plaatsvinden en dat die ook niet zou worden gefaciliteerd door de gemeente. Desalniettemin was de driehoek zich ervan bewust dat er wel degelijk behoefte was aan een viering en dat supporters naar de Arena zouden komen of dat elders spontane festiviteiten konden plaatsvinden. In de driehoek zocht men de balans tussen bijna onvermijdelijke festiviteiten enerzijds, en het beheersbaar houden hiervan anderzijds.

De driehoek is in aanloop naar de kampioenswedstrijd meerdere keren bijeen geweest, zowel in *full swing* als in kleinere samenstellingen. In deze subs werd, onder andere, afgestemd om met samenwerking van Ajax en een evenementenbureau te inventariseren welke mogelijkheden er waren rond vergunningen om festiviteiten toe te staan en werden verschillende scenario's voorbereid, inclusief mogelijke lijn van optreden. Daarnaast heeft overleg plaatsgevonden tussen de burgemeester, politiefchef, vertegenwoordigers uit de directie van Ajax en supportersverenigingen. Toen de datum van de kampioenswedstrijd concreter werd, werden de voorbereidingen dat ook. Er werden tolerantiegrenzen afgesproken, bijvoorbeeld dat bij geweld onderling niet zou worden ingegrepen, bij geweld tegen de politie wel. In de aanpak prevaleerde de openbare orde boven de coronamaatregelen. Voor, tijdens en na de wedstrijd zijn deze vooraf duidelijk gestelde grenzen gehandhaafd, waarbij ook werd uitgegaan van *common sense*: welke aanpak werkt, welke mogelijke impact heeft ingrijpen? En is dat gewenst? Tijdens en na de wedstrijd was er ambtelijk en bestuurlijk contact met Ajax. De driehoek was rond en tijdens de wedstrijd bijeen op het politiebureau. Hier maakte de driehoek op basis van de laatste informatie de afweging om al dan niet in te grijpen.

De driehoek en de club werden verrast door het aantal mensen dat zich bij de Arena verzamelde. Nog voor het begin van de wedstrijd hadden zich tussen de 3.000 en 5.000 man verzameld bij het stadion. Later is dit aantal gegroeid naar 10.000 tot 12.000 man.

Ervaring heeft uitgewezen dat handhaven vaak leidt tot meer openbare ordeverstoringen dan geleidelijk reguleren. De lijn die de driehoek hanteerde was: escalatie voorkomen en de situatie zoveel als mogelijk beheersbaar houden. Daarbij werd gedoeld op de situatie rondom de Arena, maar ook in de stad. Incidenten bij huldigingen in het verleden hebben laten zien dat verspreiding richting de stad vaak leidt tot rellen en vernielingen. Daarnaast was verspreiding ook niet wenselijk vanwege corona. Het kampioenschap op 2 mei was het eerste kampioenschap zonder wanordelijkheden in de stad. Het was volgens de driehoek een weloverwogen besluit om de groep die bij de Arena bleef hangen aan te spreken waar nodig, maar niet door te pakken op de coronamaatregelen (dit is wel gebeurd op het Museumplein in januari, februari en maart, maar toen was de coronacrisis veel pregnanter dan in mei). Daarbij speelden overwegingen ten aanzien van potentiële escalatie, risico op verdrukking en verspreiding van de viering naar de stad een grote rol. Volgens de lijn van de-escaleren is ervoor gekozen om niet te handhaven op coronamaatregelen. Volgens de driehoek en club is de situatie hierdoor niet (verder) geëscaleerd.

Er is een noodverordening afgevaardigd voor het gebied rondom het Leidseplein, dit vanwege de ontvangen informatie dat supporters zich hier wilden verzamelen en vanwege eerdere wanordelijkheden in dit gebied tijdens voetbalwedstrijden. In het gebied rondom de Arena werd niet gevreesd voor ernstige wanordelijkheden, daarom werd geen noodbevel gegeven.

Tijdens de wedstrijd is zowel vanuit de gemeente als de club opgeroepen, onder andere via social media, om niet meer richting de Arena te komen. Achteraf heeft her en der in de media het beeld geleefd dat er niet veel was voorbereid, ondanks dat voorbereidingen in de driehoek en bij de club zeker plaatsgevonden hebben. Vanuit de driehoek en de club is niet positief gereageerd op het aannemen van fakkels door spelers, zowel vanuit veiligheidsoverwegingen als vanwege de beeldvorming. De club heeft hierop geacteerd en de spelers aangesproken.

De coronatijd maakt dat voorbereiding en handhaving bij een dergelijke wedstrijd plaatsvond in een bijzondere context en veel druk op de politie en andere betrokken organisaties legde. De vele wisselingen van maatregelen in die periode en de grote mate van onduidelijkheid en onrust zijn hierop van grote invloed geweest. De politie en ME werden op dezelfde dag bijvoorbeeld ook ingezet bij een demonstratie in de binnenstad, waardoor sommige agenten de hele dag aan het werk waren. De politie in Amsterdam heeft veel inzet moeten doen tijdens corona, en heeft daarom een beroep gedaan op andere eenheden. Daarnaast werd benoemd dat Amsterdam over het algemeen meer te maken heeft met demonstraties (en tegen corona in het bijzonder) dan andere driehoeken.

3. Feyenoord

Incidenten

Rellen bij laatste training voor klassieker

Op zaterdagochtend 8 mei 2021 vond de laatste training van Feyenoord plaats, voor de wedstrijd tegen Ajax de volgende dag in de Johan Cruijff Arena. De Rotterdamse driehoek had naar aanleiding van het overschrijden van de coronaregels en het afsteken van zeer veel vuurwerk tijdens de training op 16 januari 2021 (training voor Ajax – Feyenoord) besloten dat dit voor de geplande training van 8 mei 2021 anders georganiseerd moest gaan worden. Een herhaling van het gedrag van de aanwezige Feyenoord supporters, voorafgaand aan de training op 16 januari 2021 was onacceptabel. Hierop is er door de politie (in samenspraak met Feyenoord) binnen de kaders vanuit de driehoek (geen vierhoek) een plan van aanpak voorgesteld, waardoor de politie nu aanwezig was bij het trainingscomplex om preventief te fouilleren en te controleren op het naleven van de coronamaatregelen. De politie had de Buitendijk bij het trainingscomplex van tevoren afgezet. Honderden Feyenoord supporters hebben zich verzameld bij het trainingscomplex 1908. Het betrof een besloten training, de spelers waren vanaf de Buitendijk wel te zien voor supporters. Er heerste een onrustige sfeer bij het trainingscomplex, waarbij supporters met zwaar vuurwerk, stoeptegels en stenen naar de aanwezige politie begonnen te gooien. Eerst zorgden de charges voor meer agressie onder de massa, uiteindelijk is het gewenste effect bereikt. Na het ingrijpen van de ME was het al snel rustig bij het trainingscomplex. Er zijn acht supporters van Feyenoord aangehouden bij de ongeregelheden.

Supporters dringen de Kuip binnen

Op zondagochtend 16 mei 2021 verschenen berichten en oproepen op social media dat een groep Feyenoord supporters tegen Feyenoord City¹, zich voorafgaand aan de wedstrijd Feyenoord – RKC (zonder publiek), zouden verzamelen op de parkeerplaats voor het Maasgebouw. Uitgerust met de nodige spandoeken verzamelden zich ongeveer 300 aanhangers en werd er het nodige vuurwerk (fakkels, rookpotten en knalvuurwerk) afgestoken. Na de rust verplaatste een deel van deze groep zich richting de Olympiazijde van het stadion en drongen zij via poort 25 (de invaliden ingang) het stadion binnen. Deze groep bestond uit 40 tot 50 personen voorzien van gezicht bedekkende kleding en mondkapjes. Zij kwamen rond de 65^e minuut van de wedstrijd met veel gezang/ geluid via vak Z4 het stadion binnen en staken het nodige vuurwerk (fakkels, rookpotten, knalvuurwerk en vuurpijlen) af op de tribune en gooiden dit ook op het veld. Nadat de wedstrijd ongeveer 5 minuten stil was gelegd door de scheidsrechter, verlieten zij zelfstandig weer het stadion. Nadat het veld opgeruimd was, kon de wedstrijd voortgezet worden. De politie heeft niemand aangehouden voor het binnendringen, omdat er gekozen is de supporters 'hun ding te laten doen' en daarmee de rust te bewaren.

Steven Berghuis en Dick Advocaat hebben vanuit Feyenoord gereageerd op het incident. De wedstrijd was stilgelegd door de scheidsrechter, waardoor de spelers toekeken en klaptten voor de supporters. Berghuis gaf aan dat de spelers het voorval zagen als een blijk van steun richting de play-offs. Advocaat laat weten dat het inderdaad niet toegestaan is, maar heeft ook begrip voor de fans omdat zij al zo lang niet vanuit het stadion de wedstrijd hebben kunnen volgen.

¹ Dit incident en het incident op 23 mei kunnen niet los gezien worden van de ontwikkelingen en spanningen die destijds leefden rondom een mogelijk nieuw te bouwen stadion, namelijk Feyenoord City. Dit zorgde voor een andere dynamiek dan in de andere casus.

Inzet van ME bij play-offs

Op zondag 23 mei speelde Feyenoord de KNVB play-off wedstrijd tegen FC Utrecht in de Kuip. Gedurende de wedstrijd was er sprake van een grimmige sfeer rondom het stadion en bleef er een groep supporters op het voorplein van de Olympiazijde van het stadion staan. Deze groep supporters stak bij aanvang van de wedstrijd veel vuurwerk (fakkels, rookpotten, knalvuurwerk en vuurpijlen) af. Ook na de 1-0 voor Feyenoord werd veel vuurwerk afgestoken. Ook werd door een deel van deze groep een poging gedaan om het stadion binnen te dringen. Deze poging mislukte en ontstond er een oploop op het voorplein. Deze groep supporters (ongeveer 200/300 personen) bleef daar tot einde van de wedstrijd. Na het laatste fluitsignaal werd door deze groep opnieuw een aanval op het stadion uitgevoerd met als doel om binnen te dringen. Dit werd door inzet van de ME voorkomen. De groep verplaatste zich rondom het stadion en werd uiteindelijk door inzet van een waterwerper op afstand van het stadion en uiteen gedreven. Hierna keerde de rust om het stadion terug.

Inzichten

Vooraf aan de beschreven incidenten heeft de Rotterdamse driehoek een risico-inschatting gemaakt om de inzet van de politie te kunnen bepalen. Bij deze risico-inschatting speelde de onrust rondom het nieuwe stadion een grote rol, signalen hiervoor bestonden bijvoorbeeld uit het bedreigen van bestuurders. De verwachting was dat deze onrust mogelijk tot meer incidenten of escalatie kon leiden. De driehoek heeft voorafgaand aan de klassieker tolerantiegrenzen geformuleerd, ook ingegeven door een eerdere training waar de coronamaatregelen door supporters genegeerd werden. Het uitgangspunt was dat publiek kon aansluiten, binnen de wettelijke kaders. De prioritering rond handhaving was als volgt afgestemd en gebaseerd op wat in de Regiegroep Voetbal en Veiligheid aan de orde geweest was:

1. Geweldpleging (gericht tegen handhavers)
2. Handhaven openbare orde en veiligheid
3. Handhaven van corona regels
4. Het afsteken van vuurwerk

Op 8 mei was het initiële doel van de aanwezigheid van de politie om het geheel in goede banen te leiden. De insteek was spelers te instrueren, vuurwerk in te nemen en te de-escaleren. Bij voorkeur wordt een conflict tussen politie en supporters voorkomen, door bij dreiging van geweld een stap terug te doen. Het geweld -supporters gooiden met zwaar vuurwerk, stoeptegels en stenen naar de politie- kwam als een verrassing, waarbij de politie heeft moeten ingrijpen omdat geweld tegen politie niet getolereerd werd. Op 16 mei wordt de politie overvallen door de groep binnendringers tijdens de wedstrijd in de Kuip. De wedstrijd was zonder publiek, waardoor er weinig politie achter de hand was. De politie was niet voorbereid op een actie en dus niet ingericht op een dergelijke confrontatie. De actie duurde uiteindelijk relatief kort, waarna men zich terugtrok en het stadion verliet. Vanwege deze omstandigheden is gekozen om niet in te grijpen. Voor de play-offs op 23 mei is gekozen om preventief politie in te zetten, inzet van buiten de regio was ook voorbereid. Verschillende scenario's en daarmee verschillende inzet en mogelijke escalatie was voorbereid. Deze keuze was een gevolg van reflectie op het incident van 16 mei, het samenvallen van de play-offs met de finale van het songfestival in Rotterdam en de bij de driehoek bekende vijandigheid tussen Utrecht en Feyenoord.

Vanuit de driehoek is de handhaving van de coronamaatregelen geprioriteerd, na de veiligheid van mensen en de openbare orde. Het niet opvolgen van de coronamaatregelen, specifiek bij de training voorafgaand aan de klassieker waar feest werd gevierd zonder de 1,5 meter regel in acht te nemen, heeft ertoe geleid dat de aanwezigheid van publiek anders is ingericht. Op 23 mei was daarom de lijn gekozen om tijdens de wedstrijd overtredingen van coronaregels te tolereren (met het oog op risico op escalatie) en de groep bij elkaar te houden op het Olympiaplein. Het escaleerde toen Feyenoord de wedstrijd won en een groep overging tot grof geweld richting de politie. Toen is besloten om conform voorbereide scenario's in te grijpen en daarbij ook een waterwerper in te zetten.

Terugkijkend is de men positief over de voorbereiding. De risico-inschatting was logisch en uitlegbaar met de kennis van dat moment. Belemmerende componenten waren de schaarste van politiecapaciteit en de inzet van politie van buiten de regio, omdat zij minder kennis hebben over de stadionsituatie. Naast handhaving zag de driehoek dat de invloed van de coronacrisis al in eerdere situaties een rol speelde. Supporters leken te zoeken naar een andere manier van vrijetijdsbesteding en voor de politie onbekende gezichten leken 'een verzetje te zoeken' door naar trainingen te komen.

4. Vitesse

Incidenten

Supportacties met vuurwerk bij Gelredome

Op dinsdag 2 maart 2021 speelt Vitesse in het Gelredome de halve finale van de KNVB-beker tegen VVV. Al voordat de wedstrijd begint, hebben zo'n 200 fans van Vitesse zich verzameld bij het stadion. De politie is al enige tijd op de been rondom het stadion en heeft wapenstokken en schilden paraat. Aanvankelijk houden ze de supporters weg bij de ingang van het Gelredome. Er ontstaat een kat-en-muisspel tussen de politie en de supporters, die knalvuurwerk, romeinse kaarsen en fakkels afsteken. De politie sommeert de supporters om het stadionterrein te verlaten.

De politie maakte een weg vrij naar de ingang, in afwachting van de spelersbussen. De supporters trokken zich terug naar het parkeerterrein bij McDonalds. Toen de spelersbus van Vitesse arriveerde, werd die toegejuicht en met vuurwerk begroet, de spelers van VVV werden uitgeooid. De supporters bewogen zich snel naar een hoek van het parkeerterrein van het stadion. De groep werd begeleid door de ME, politie te paard en hondengeleiders. De groep viel hier langzaam uit te spreken.

Vuurwerk en antisemitische leuzen

Op donderdag 15 april 2021 hebben tientallen supporters van Vitesse een actie gehouden op de John Frostbrug in Arnhem. Supporters staken vuurwerk af en hadden een spandoek opgehangen met de tekst 'Maak ons trots, laat zien wie we zijn!', dit in aanloop naar de bekerfinale Ajax-Vitesse op zondag. De actie werd ontsierd toen een groot deel van de supporters de leus ' Hamas, Hamas, Joden aan het gas!' scandeerden, gericht op de aanhang van Ajax. Algemeen directeur van Wijk van Vitesse reageerde op de website van de voetbalclub vol ongenoegen en nam afstand van de groep supporters. Ook de supportersvereniging distantieerde zich van de antisemitische leuzen. Zij hebben de personen die de leuzen schreeuwden meteen hierop aangesproken.

Inzichten

Voor de halve finale van de beker op 2 maart was het handhaven van de coronamaatregelen het uitgangspunt. Voorafgaand aan de wedstrijd tegen Ajax op 15 april is door Vitesse een plan opgesteld voor het uitzwaaien door supporters. Achteraf bleek dat de driehoek overvallen is door het aantal aanwezige supporters bij de wedstrijd op 15 april. Er werden ongeveer 300 mensen verwacht, maar dit bleken er rond de 500 te zijn. In de annotatie van de driehoek van 14 april werd al wel een aantal van 500 genoemd in tegenstelling tot het plan van Vitesse. De inzet van politie en stewards door Vitesse is voorbereid, net als verkeersmaatregelen die de toegang voor supporters tot het stadion zou moeten blokkeren. Initieel was het de bedoeling om bezoekers toe te laten middels testen voor toegang, op het laatste moment bleek dit niet mogelijk door capaciteitsproblemen. De tolerantiegrens voor vuurwerk lag bij het dogen van rookpotten.

Bij de overwegingen om wel of niet in te grijpen heeft de vermenging van de 'harde kern' met de gewone burger een rol gespeeld. De keuze om niet in te grijpen op het vuurwerk op de John Frostbrug werd beïnvloed door de omvang van de groep op de brug en de mix van harde-kern-supporters en 'gewone gezinnen'. De omvang van de massa (en de macht en invloed die die massa heeft) speelt hier een grote rol in de keuze om niet in te grijpen. Tijdens het incident is de afweging gemaakt op basis van gevaar, alleen dan wordt ingegrepen. Bij geen direct gevaar wordt niet ingegrepen.

Het sporadische karakter van het vuurwerk speelde een rol in het dogen van het vuurwerk. Het uitgangspunt vooraf was zero-tolerance, terwijl tijdens het incident het juist werkte om gebruik te gedogen en reguleren.

De afweging over wat wel of niet toegestaan wordt, hangt samen met de mate waarin afspraken gemaakt kunnen worden met supporters én welke alternatieven mogelijk zijn.

Voordat de coronamaatregelen zijn ingevoerd, gold al het uitgangspunt 'niets tolereren'. Het is onduidelijk of tijdens de incidenten gehandhaafd is op coronamaatregelen. Een bijkomend effect van de maatregelen is wel dat reprimandes achteraf niet mogelijk bleken, door het dragen van mondklappers is er een gebrek aan herkenbaarheid middels camerabeelden.

5. Willem II

Incidenten

Supporters kijken op groot scherm naar wedstrijd naast stadion Willem II

Op donderdag 24 september 2020 speelt Willem II in de Europe League tegen Rangers FC. Een groot aantal supporters verzamelt zich om de hoek bij het stadion bij de Euroscop Tilburg om op een groot scherm de wedstrijd te volgen. De gehele avond hebben de aanwezigen de coronaregels niet opgevolgd en wordt er gezongen en gedanst. Na afloop bleek dat meerdere aanwezigen positief getest zijn op het coronavirus.

De gemeente Tilburg heeft een vergunning afgegeven voor de bijeenkomst, waarbij zij met de supporters goede afspraken had gemaakt over het waarborgen van de geldende maatregelen. Dit was om te voorkomen dat er illegaal een feest georganiseerd zou worden.

Later op de avond is er naast het trainingsveld van Willem II zwaar vuurwerk gevonden. Hiervoor zijn meerdere personen aangehouden. Een kleine groep fans heeft met blikjes bier en vuurwerk naar de ME gegooid, waarna op het plein ook een vechtpartij uitbrak. De ME heeft ingegrepen en rondom het plein de hekken opengezet, zodat de fans konden vertrekken.

Vuurwerk bij wedstrijd van Willem II

Op zondag 16 mei 2021 speelt Willem II de laatste wedstrijd in de Eredivisie tegen Fortuna Sittard. Door de 2-1 winst weet Willem II de play-offs te vermijden, waardoor degradatie uitgesloten is. De positieve uitslag voor Willem II resulteert in een groot feest. Buiten het stadion zijn honderden supporters samen gekomen om hun club te steunen en hun blijdschap te vieren met vuurwerk. Na de wedstrijd komen de spelers naar het bordes om hun plek in de Eredivisie te vieren met de fans.

Inzichten

Bij Willem II is er bij beide wedstrijden een belangrijke afweging gemaakt tussen wel en niet ingrijpen om op die manier escalatie te voorkomen. Bij de Europa League wedstrijd is bewust gekozen om een vergunning af te geven en te faciliteren, als poging het niet uit de hand te laten lopen. Op de aanpak van de driehoek tijdens de Europa League wedstrijd is, vanuit verschillende hoeken, commentaar gekomen. Hierbij werd gevonden dat de corona maatregelen onvoldoende zwaar gewogen hebben. De gemeente heeft besloten dat de handhaving en openbare orde eerste prioriteit hadden, de rest kwam hierna. Na de Europa League wedstrijd is hier meer balans in gekomen, waarbij handhaving en openbare orde nog steeds op één staan, maar de coronaregels meer meegewogen worden in de toekomst.

De wedstrijd tegen Fortuna was qua corona ook lichtelijk symbolisch, aangezien het stadion normaliter ook fungeerde als priklocatie. Uit voorzorg heeft de priklocatie zelf besloten dicht te gaan op de dag van de wedstrijd. Bij de wedstrijd tegen Fortuna Sittard heeft een supportersvereniging al vroeg een oproep gedaan om naar de wedstrijd te komen. Het signaal is opgepakt door Willem II en zij hebben het bericht laten verwijderen. Vanuit Willem II was er invloed op de supporters. De avond voor de wedstrijd en de zondag zelf zijn er ook nog verschillende oproepen geplaatst om naar het stadion te komen. In de driehoek is besloten om politie (laagdrempelig) aanwezig te laten zijn bij de wedstrijd. Er is afgesproken dat zij personen die onrust veroorzaken zouden aanspreken en het samenspannen zouden beperken. Het werkte simpel en goed, tot er honderden mensen aanwezig waren. De moeilijkheid was de aanwezigheid van een gemêleerd publiek; gezinnen gemengd met de harde kern. Er is niet ingegrepen, omdat hier geen aanleiding toe was. Vooraf waren in de driehoek scenario's uitgewerkt over wat wel en niet was toegestaan en er was onderling contact tussen politie en gemeente.

De belangrijkste ongeregelheden bestonden uit het afsteken van vuurwerk (ook door een speler van de club) en het overtreden van de coronamaatregelen. De driehoek heeft overwogen om in te grijpen en te handhaven op de coronamaatregelen. Met het grote aantal aanwezigen zou dit echter betekenen dat de ME ingezet moest worden. Onderling was consensus dat de driehoek dit niet wilde. De aanwezigen zijn aangesproken op hun gedrag en naar huis gestuurd. Aanvankelijk werkte dit, tot de aanloop groter werd en het laagdrempelig de-escaleren lastiger werd. Hierbij is in overweging genomen dat een groot deel van aanwezigen al gevaccineerd was en de meeste zich wel aan de regels hielden. Daarnaast waren er veel gezinnen aanwezig, waar de driehoek geen ME op wilde inzetten. Hierbij is door de driehoek wel de kanttekening geplaatst dat het wrang voelt dat door met genoeg mensen de regels te overtreden, dat feitelijk gedoogd wordt. Daarbij komt dat als een grote hoeveelheid mensen meteen weggestuurd wordt, de kans op kruisbestuiving van corona veel groter is dan als de aanwezigen kortstondig bij elkaar zijn en vervolgens geleidelijk wegvloeien. Deze factoren, de aanwezigheid van kinderen, de inzet van ME en het aantal gevaccineerden, hebben meegewogen in de beslissing die tijdens de wedstrijd is gemaakt.

Een andere belangrijk argument om niet in te grijpen was het feit dat er bij het stadion en in de binnenstad camera's aanwezig zijn en het merendeel van de supporters bekend is bij de driehoek. Op deze manier was het voor de driehoek mogelijk om achteraf mensen te identificeren en het gesprek te voeren met betrokkenen. Ook werden hierdoor boetes uitgedeeld aan bepaalde personen. Ook vinden gesprekken plaats met supportersverenigingen, vanuit het oogpunt om onderling belangen te kunnen behartigen. Daarbij wordt vanuit de driehoek aangegeven dat zij begrijpen dat supporters de zege willen vieren en als dat niet gefaciliteerd wordt, de supporters dit zelf zullen organiseren.

6. SC Cambuur

Incidenten

Feestvierders bij stadion na officiële Eredivisie-rentree

Vrijdagavond 16 april werd door circa tweeduizend fans feestgevierd bij het stadion van SC Cambuur na winst thuis tegen Helmond Sport. De Eredivisie-rentree werd officieus veilig gesteld, De aanwezigen staken vuurwerk af, hielden geen onderlinge afstand en bleven tot na de avondklok op straat. Om 22.30 uur verzocht de trainer de supporters naar huis te gaan, wat het grootste deel deed. De lokale driehoek besloot, gelet op de risico-inschatting en vastgestelde prioritering, niet handhavend op te treden bij de samenkomst voor het stadion.

De club reageert op sociale media en op de eigen website niet op het incident. Wel laat algemeen directeur van de club in de media weten dat hij vindt dat het supportersfeest gezien de omstandigheden goed is opgelost. Ook de voorzitter van de supportersvereniging vindt het een goede beslissing dat de politie niet ingreep. De gemeente heeft voor de wedstrijd opgeroepen thuis te blijven en liet weten dat het uiteindelijk veel te druk is geweest. Tijdens de wedstrijd was weinig politie aanwezig rond het stadion, wel werd gebruik gemaakt van opgehangen camera's en een drone om de drukte en het gedrag te monitoren. Er is niet gehandhaafd op coronaregels, de gemeente trachtte in te zetten op 'beheerst afbouwen'.

Kampioenschap wordt gevierd op Cambuurplein

Vrijdagavond 30 april werd door honderden fans feestgevierd op het Cambuurplein, omdat SC Cambuur officieel kampioen was geworden. Supporters staken vuurwerk af, zongen en hielden geen onderlinge afstand. Nadat de spelers zich hadden laten zien, gaven de meeste supporters gehoor aan de oproep naar huis te gaan. Toen enkele tientallen supporters weigerden te vertrekken, grepen politie en stewards in. Zij verzochten hen nogmaals met klem te vertrekken en aan deze oproep werd gehoor gegeven.

Aanvaring harde kern en politie

Zaterdag 1 mei vond de huldiging van SC Cambuur plaats. Op het Zaailand in Leeuwarden kwam het tot een confrontatie tussen ME en de harde kern van Cambuur. De harde kern verplaatste zich naar verschillende locaties om de huldiging, die wegens corona werd ingevuld met een helikoptervlucht, te volgen. Ze hadden rookbommen en vuurwerk bij zich, waarop de ME ingreep. Dit heeft de nodige vragen opgeroepen in de gemeenteraad. De harde kern heeft al het overleg met de politie vervolgens afgezegd. Volgens burgemeester Sybrand Buma van gemeente Leeuwarden was de situatie "absoluut onacceptabel" en kon de politie niets anders dan ingrijpen. De politie heeft het plein ontruimd waarbij met stenen, stoelen en fakkels werd gegooid. Een agent raakte gewond aan het hoofd en is naar het ziekenhuis overgebracht.

Inzichten

Uit de documentatie en het interview blijkt dat uitgebreide voorbereiding en risico-inschatting heeft plaatsgevonden bij de gebeurtenissen. Voor het promotiefeest op 16 april was een uitgebreid draaiboek opgesteld en er waren tolerantiegrenzen bepaald waarbinnen prioriteit aangebracht was: 1) veiligheid van burgers, handhavers en hulpverleners, 2) voorkomen van verstoring openbare orde en plegen van strafbare feiten, 3) herstellen openbare orde en daders gepleegde strafbare opsporen en 4) handhaven coronamaatregelen. Het uitgangspunt voor de politie was de-escaleren en risicobeheersing. Er was in de voorbereiding door de driehoek een ruime inventarisatie van kritische momenten en bijkomende risico's.

In de voorbereiding van alle voorgenoemde momenten is het brede veiligheidsteam (met onder meer politie, gemeente, BVO) strategisch ingezet in de communicatie van én naar supporters(verenigingen).

De focus bij deze gebeurtenissen lag op de beheersing van veiligheid van de mensen en de openbare orde. Hierdoor bleek volledige handhaving van de coronamaatregelen tijdens het incident op 16 april niet mogelijk. De inschatting is gemaakt dat communicatie vanuit de club, door de trainer, het meeste effect zou hebben op de supporters.

Bij de wedstrijd op 30 april was de voorbereiding uitgebreid. Specifiek op communicatie is sterk ingezet en afgestemd door de driehoek. Potentiële scenario's zijn voorbereid door het opstellen van noodbevelen, het opschroeven van beveiliging in het stadion en het nauw monitoren van signalen rond supportersbewegingen.

Voor 1 mei is bewust gekozen voor een huldiging middels een helikoptervlucht, om te stimuleren dat supporters vanuit de eigen privé omgeving SC Cambuur konden toejuichen (eigen tuin bijvoorbeeld). Vooraf is een risico-inschatting gemaakt voor de locaties waar groepen zich mogelijk konden verzamelen tijdens de vlucht. Hier zijn ook noodbevelen voorbereid, cameratoezicht in de stad werd ingezet en er is gericht gestuurd op het voorkomen van groepsvorming. Voor 1 mei waren vooraf al signalen bekend dat er mogelijk een feest zou plaatsvinden. De driehoek heeft besloten hierop te reageren door een betrokkene bij de organisatie aan te spreken op zaterdagochtend. Een deel van de supporters heeft zich die zaterdag verzameld op verschillende plekken in de binnenstad.

Er is vooraf en tijdens de gebeurtenissen bewust gekozen voor een actief gesprek tussen supporters en de club. Een aantal supporters heeft tijdens de incidenten een belangrijke de-escalerende rol gespeeld en meegedacht over oplossingen. Er is een gedeelde behoefte aan een terugblik op de incidenten bij de geïnterviewden. Een belangrijk aspect hierbij is met een kritische blik bepalen of er een driehoeks- of vierhoekssamenwerking moet zijn. Ook als de voetbalclub formeel geen partij is bij de voorbereiding, kan het alsnog betrekken van de club in de afstemming voordeel opleveren. SC Cambuur heeft in het groepsinterview verbazing geuit over het optreden van de politie rondom de ordeverstoringen op 1 mei. De handhavingsrichting voor eventuele samenkomsten is door de driehoek vooraf aan 1 mei afgesproken, Cambuur was hierbij niet betrokken.

7. De Graafschap

Incidenten

Blokkade A18

Op vrijdag 7 mei werden de spelers van de Graafschap voor het duel tegen Jong Ajax uitgezwaaid door honderden supporters en boeren met ongeveer 150 tractoren. Promotie naar de Eredivisie lonkte en daarom maakten de tractoren een erehaag op de snelweg, waar verderop op een viaduct enkele honderden supporters stonden met fakkels. Het verkeer kwam hierbij tot stilstand en op beelden is te zien dat supporters op de snelweg rond de bus en de tractoren stonden met fakkels in de hand.

Rellen bij stadion de Vijverberg

Op donderdag 13 mei liep De Graafschap directe promotie mis door een gelijkspel tegen Helmond Sport. Hierdoor ontstonden ongeregelheden bij stadion de Vijverberg. Tijdens de wedstrijd hadden honderden supporters zich verzameld. Sommigen gooiden met knalvuurwerk en bleven na de wedstrijd hangen. Na de wedstrijd sloeg de sfeer om. In de buurt werden vernielingen aangericht en relschoppers zochten de confrontatie op met politie en ME. Er werd met fakkels, stenen, glas en vuurwerk gegooid. De ME moest optreden om de rust terug te laten keren en een einde te maken aan de ongeregelheden. Twee ME'ers zijn gewond geraakt en zeven mensen zijn opgepakt. Voorzitter Martin Mos reageerde boos op Twitter. Hij zei te zijn bekogeld in zijn auto, maar betwijfelt of de relschoppers (allemaal) supporters van De Graafschap waren. De club reageert op de eigen site niet op het incident. Na het incident wordt met afschuw teruggekeken op de rellen. Maar ook is er kritiek op de politie en ME, die fors geweld zouden hebben toegepast in Doetinchem.

Inzichten

Uit de documentatie blijkt dat de sfeeractie met de Achterhoekse boeren en tractoren op de A18 vooraf bij de driehoek bekend was. Een week eerder, bij de wedstrijd tegen Cambuur, werd door de harde kern van De Graafschap ook vuurwerk afgestoken, werd de openbare weg betreden en werden de coronamaatregelen massaal overtreden. Voor de wedstrijd op 7 mei was bekend dat de Farmers Defence Force met tractoren mee zou doen aan de uitzwaai actie. Het vermoeden was dat er 100 tot 150 tractoren aanwezig zouden zijn. Uit het interview komt naar voren dat de vierhoek van tevoren met de supporters had besproken dat ze niet wilden dat er een actie kwam, zeker niet met tractoren. Supporters hebben samen met Farmers Defence Force, op 7 mei wel tractoren de snelweg op laten gaan. Dit eindigde uiteindelijk bij een viaduct over de snelweg, waar supporters stonden met vuurwerk. Tussen Farmers Defence Force en de politie (in dit geval een agent die verantwoordelijk was voor boerenprotesten) waren er vooraf afspraken gemaakt over de sfeeractie, hierover is de voetbalclub van te voren geïnformeerd. Deze afspraken waren niet besproken met de politie die betrokken is bij de driehoek rond De Graafschap (oftewel de politieagenten die verantwoordelijk zijn voor het voetbal). Uiteindelijk is de actie toegelaten onder condities, omdat het niet door laten gaan waarschijnlijk toch zou leiden tot een uitzwaai-actie met tractoren.

De afspraken zijn op de 7 mei enigszins nagekomen, maar zeker niet volledig. Een belangrijk aspect hierbij was dat het niet alleen supporters waren die op de actie afkwamen, maar ook andere groepen, dat er gevaar ontstond voor verkeersdeelnemers op de snelweg en de supporters die op de snelweg liepen en dat er veel vuurwerk afgestoken werd. Dit leidde bij veel van de betrokken partijen tot een gevoel van onmacht, omdat op dat moment niet gehandhaafd kon worden.

Voorafgaand aan de wedstrijd op 13 mei heeft de politie een draaiboek gemaakt voor de eventuele promotie of teleurstelling voor De Graafschap. Bij de wedstrijd was geen publiek aanwezig in het stadion. Al voor de wedstrijd

werd er door een groep supporters (de 'Brothers groep') in ruime mate vuurwerk afgestoken. Bij het spoor nabij De Vijverberg werden stenen gegooid, naar verluid niet door supporters, maar door een groep sensatiezoekers. Van het ene op het andere moment vond daardoor bij het stadion een geweldsexplosie plaats. De spelersbus moest vertrekken, waardoor het hek open ging en de aanwezige ME massaal te lijf werd gegaan en er met stenen naar hen werd gegooid. De ME heeft moeten ingrijpen en heeft geweld tegen aanwezigen gebruikt. Zij hebben ongeveer 10 charges uitgevoerd. Bij het stadion ligt genoeg 'munitie' (stenen, stokken) voor relschoppers om terug te trekken en weer terug te keren met nieuwe wapens. De rellen duurden ongeveer anderhalf uur. Het geweld is gestopt omdat de groep door de politie is gesplitst en een deel van de groep gevolgd werd met een drone, waardoor zij aangehouden konden worden. Hierdoor nam het geweld af.

De relschoppers waren vooral onbekenden voor de politie en De Graafschap. Herkenning werd extra bemoeilijkt door hoodies en mondkapjes. Er zijn zeven personen aangehouden, die niet bekend waren bij de politie. Er is in de vierhoek verbazing over de jonge leeftijd van de relschoppers en het extreme geweld dat er heeft plaatsgevonden. Het vermoeden bestaat dat er op de avond van de wedstrijd een schoolfeest afgelast is, in verband met de toen geldende corona maatregelen, waarna veel tieners zich naar het stadion begeven hebben. Na de rellen is een deel door ouders opgehaald met de auto.

Bij de vierhoek was al snel duidelijk dat de harde kern geen aandeel had in de rellen. Via app contact en persoonlijk werd door hen aangegeven dat ze niet betrokken waren. De supporters van De Graafschap waren naar verluid zelf ook aangedaan door de extreme mate van geweld bij de wedstrijd. Sinds de zomer wil de aanhang alleen positieve acties inzetten om hun support aan de spelers te laten zien.

Het was lastig voor de vierhoek om regels strak aan te houden bij de acties omtrent De Graafschap. De wedstrijden vonden plaats na de huldigingen bij Ajax en Cambuur, waar supporters niet tegengehouden werden in het vieren van de winst. Hierdoor ontstond de verwachting dat bij eventuele promotie van De Graafschap ook een huldiging of viering kon worden georganiseerd. Daarnaast waren de supporters zich van geen kwaad bewust, omdat ze volgens de respondenten niet inzien wat de effecten en ernst van zulke acties zijn. Het is niet mogelijk voor supporters om hun eigen wedstrijd en acties los te zien van andere clubs en sfeeracties. Hierin speelt social media een belangrijke rol, omdat alle informatie en acties snel tot de samenleving komt.

In het interview kwam naar voren dat er in de vierhoek goed gecommuniceerd is bij beide wedstrijden. Wel is aangegeven dat er over bepaalde termen miscommunicatie was, omdat niet elke term of definitie bekend was bij iedereen binnen de vierhoek. Ook in de communicatie met supporters is hier lering uit te trekken. Er is aan door de harde kern aan De Graafschap gevraagd of het toegestaan was om met zo'n 4000 man een erehaag te maken van het stadion naar de snelweg. Hierop heeft De Graafschap, na overleg in de vierhoek, aangegeven dat dit acceptabel was met een klein groepje. Uiteindelijk is de harde kern met 300 mensen gekomen om hun support te tonen aan de spelers, wat onder het begrip van de driehoek niet als 'klein groepje' kon worden aangemerkt.

8. Go Ahead Eagles

Incident

Feest op de Brink na promotie naar Eredivisie

Op woensdag 12 mei won Go Ahead Eagles in de play-offs van Excelsior. Dit betekende voor de club een onverwachte promotie naar de Eredivisie. Tijdens de wedstrijd verzamelde een deel van de supporters zich al op De Brink en na het laatste fluitsignaal werd het snel drukker. Er waren uiteindelijk duizenden supporters op het plein om feest te vieren, zonder rekening te houden met de coronamaatregelen. Rond 01:00 uur werd er zwaar vuurwerk afgestoken. De politie heeft bewust niet ingegrepen, om te zorgen dat het feest zich rond De Brink bleef centreren en zich niet door de stad zou verspreiden. Afgesproken was dat de politie niet in zou grijpen door coronamaatregelen te handhaven. De burgemeester had vooraf al aangegeven dat er waarschijnlijk niet hard ingegrepen zou worden als fans op de Brink zouden feesten. Er zijn uiteindelijk drie mensen opgepakt wegens het beledigen van de politie of het gooien van vuurwerk naar de politie. De politie liet weten tevreden terug te kijken op de inzet.

De club heeft op de eigen website en op sociale media niet gereageerd op de viering. Wel is via Twitter gereageerd op de promotie. Voorafgaand aan de wedstrijd heeft de club opgeroepen de wedstrijd vanuit huis te kijken. Op Twitter werden tijdens het incident door diverse accounts beelden van de promotie en De Brink en supporters daar gedeeld.

Inzichten

Uit het interview blijkt dat, ondanks dat de promotie vrij onverwacht kwam, er vooraf scenario's uitgewerkt zijn voor promotie en degradatie. Hierbij speelden de voorbeelden van clubs die eerder zouden spelen een rol. In de voorbereiding is doordacht hoe een eventuele spontane viering gereguleerd kon worden. Initieel was het scenario om bij winst de spelersbussen niet op 12 mei terug te laten keren. Van dit scenario is in de praktijk kort voor aanvang afgeweken en de spelers zijn teruggekeerd naar Deventer naar het Van der Valk hotel. Het oogmerk was hier de binnenstad en omgeving van de club te ontlasten.

In de voorbereiding zijn de tolerantiegrenzen geformuleerd naar de prioritering van de Regiegroep Voetbal en Veiligheid. Door de lage inschatting van het scenario van directe promotie was de politie-inzet standaard. De regie lag bij de politie en de afstemming binnen de driehoek is op dit vlak niet optimaal.

De keuze om niet in te grijpen is ingegeven doordat de situatie, behalve het negeren van de coronamaatregelen, niet escaleerde en omdat ingrijpen mogelijk wel tot escalatie zou leiden. De inschatting niet te handhaven op de coronamaatregelen wordt achteraf als juist gezien. De natuurlijke afbouw van het feest op De Brink, zonder ingrijpen van de politie, maakt dat er positief op de afloop van deze gebeurtenis wordt teruggekeken.

Afstemming met en tussen de vierhoek wordt als zeer belangrijk benoemd in het interview, daar valt in den lande nog wat te winnen. Het structurele gesprek met voetbalclubs, door het hele jaar heen, helpt daarbij. Dit heeft een groter effect dan alleen de samenwerking opzoeken wanneer er promotie (of degradatie) in zicht is. Ook gemeenten worden in vroege stadia van samenwerking nog wel eens gemist.

9. NAC

Incident

Rellen bij Rat Verleghstadion na verlies van NAC

Zondag 23 mei 2021 werd NAC in de play-offwedstrijd verslagen door NEC in het Rat Verlegh stadion. De winst van NEC leidde tot promotie naar de Eredivisie. Een deel van de supporters van NAC probeerde het stadion binnen te komen. NAC-supporters gooiden stenen, vuurwerk en hekken naar de politie en probeerden een ME-busje, waar nog politieagenten in zaten, in brand te steken. Er zijn op de dag zelf zes relschoppers opgepakt. Tijdens de rellen werd een supporter onwel, die op weg was naar huis en niet betrokken was bij de gevechten. De politie wilde de man reanimeren, maar had moeite het slachtoffer te bereiken en werd gehinderd in het werk door relschoppers. Het slachtoffer is later overleden.

Meerdere agenten raakten gewond tijdens het incident en verschillende agenten hebben aangifte gedaan van zware mishandeling en poging tot doodslag. De politiechef stelde dat in de driehoek uitgebreid is stilgestaan bij diverse scenario's rondom de wedstrijd. Ze was verbaasd dat de menigte zich tegen de politie keerde. De agressie kwam volgens haar als een verrassing. De club heeft op de eigen website en op Twitter gereageerd met een statement. Op de website werd een condoleanceregister geopend voor de overleden NAC-supporter. De club benoemt met name de grote mate van geweld en agressie tijdens het incident. Ook werd ingegaan op geweld tegen de hulpdiensten, specifiek de politie, en vernielingen in en rondom het stadion.

Inzichten

In de voetbalvierhoek voorafgaand aan de wedstrijd werd vooral gesproken over de communicatielijn, zoveel mogelijk via kanalen NAC Breda, geen interviews geven (in relatie tot beveiligingsmaatregelen), etc. Een noodbevel en noodverordening werden voorbereid en zouden alleen worden ingezet indien nodig. Naar aanleiding van berichten die bij de politie zijn binnengekomen over de komst van de Lokeren-aanhang en een mogelijke bestorming van het stadion na de wedstrijd werd een extra vierhoek ingepland. Als gevolg werd het noodbevel aangepast en werd besloten in te zetten op het preventief onderscheppen van supporters. Vanuit de voetbalvierhoek was de focus op het beheersen van de situatie en het buiten de stad en bij het stadion houden van de supporters. Rond 19.00 uur is de voetbalvierhoek wederom bijeen gekomen. Ze bespraken de groepen die zich bij het stadion verzameld hadden. In de voetbalvierhoek werden een paar scenario's met concrete acties doorlopen. Besloten werd om de supporters liaison officer (SLO) met de oude harde kern te laten praten, die eerder niet in gesprek wilden. Deze groep heeft daarna meegeholpen de eerste golf van geweld te sussen en is daarna teruggegaan naar de eigen wijk en heeft zich verder weggehouden van de ongeregeldheden.

De inzet van de voetbalvierhoek was gericht op beheersing, de-escalatie, dan wel het voorkomen van escalatie en het voorkomen van verspreiding van supporters naar de stad. De vierhoek richtte zich op de volgende prioriteiten: 1) openbare orde en veiligheid, 2) geweld tegen hulpverleners, 3) handhaven coronamaatregelen, 4) zwaar vuurwerk. Deze tolerantiegrenzen werden gebruikt om (lokaal) af te wegen hoe bijvoorbeeld om te gaan met de handhaving op vuurwerk: als dit zou leiden tot verstoring van de openbare orde, dan werd niet ingegrepen. Daarnaast was hierbij de lijn gericht op de-escalatie leidend: voorkomen dat men de 'hele avond een veldslag moet leveren' en de verspreiding van supporters in de binnenstad voorkomen. De voetbalvierhoek zegt verder op nagenoeg alle scenario's voorbereid te zijn geweest.

Voor elke wedstrijd vond ambtelijk overleg plaats, waar de grote lijnen uit de driehoek werden uitgewerkt en in de vierhoek werden besproken. Hier kwamen scenario's en concrete acties uit. Voor dit incident vormde het vrij plotseling weer spelen met publiek een groot risico. Gedurende de gehele competitie was er geen publiek geweest en ineens bij de finale van de play-offs mocht er weer beperkt publiek bij. De voorkeur van de driehoek

was om één wedstrijd later publiek toe te staan. Het bericht dat beperkt publiek was toegestaan kwam laat en ging hand in hand met het opnieuw opengaan van de terrassen, wat mogelijk een effect had op de openbare orde in de binnenstad. Daarnaast vond er een demonstratie plaats in de stad.

Voor de wedstrijd heeft de club parallel gesprekken gevoerd met supportersgeledingen (de SLO, de veiligheidscoördinator én een combinatie met vertegenwoordigers supportersgeledingen en driehoek). Zowel met de jongerenkern, de harde kern als andere groeperingen werden de tolerantiegrenzen en verwachtingen besproken. Hierbij gaf de harde kern aan niet betrokken te willen worden vanwege onvrede met de club. Op voorhand was duidelijk dat er aanhangers van de Belgische club Lokeren zouden komen. Er is geen gebruik gemaakt van het noodbevel, dat wel was afgekondigd maar in de praktijk niet kon worden geëffectueerd, omdat de aanhangers zich tussen het publiek bevonden en er niet 'uit te pikken' waren. Politie was wel aanwezig, maar zoveel als mogelijk uit het zicht. In het stadion stond een sectie ME'ers paraat, ook uit het zicht.

Waar de sfeer in eerste instantie rustig was, namen spanningen toe naarmate de wedstrijd vorderde. Hierbij was het de hoop dat NAC zou winnen en de sfeer in positieve zin om zou slaan. Het omslagpunt was de 1-2 in de 89^e minuut. Tot dan toe had de vierhoek bewust besloten niet in te grijpen bij eerdere (kleine) vechtpartijtjes en het afsteken van vuurwerk buiten het stadion, om verdere escalatie te voorkomen. Het escaleerde toen relschoppers probeerden het stadion binnen te dringen. Daarnaast was er sprake van brandstichting en gerichte aanvallen op agenten.

De hevigheid van het geweld heeft alle leden van de vierhoek verrast: individuele agenten werden doel van geweld, er werd gericht geschoten met vuurwerk, dranghekken werden in ruggen gegooid en er werd geprobeerd het stadion in brand te steken. Volgens de vierhoek was het hevige geweld het gevolg van een samenloop van omstandigheden. Er heerste rond de wedstrijd veel spanning als gevolg van de kans op promotie, hevige ontlading vanwege de geldende coronamaatregelen en het feit dat het de eerste wedstrijd sinds tijden was met publiek. Corona was volgens de vierhoek van bepalende invloed; de wedstrijd trok niet alleen voetballiefhebbers, ook relschoppers die het om het geweld te doen was. Velen van de relschoppers waren dan ook onbekenden van de politie. Verder viel op dat er veel jonge relschoppers bij waren en dat er veel drank- en drugsmisbruik plaatsvond. Tussen de supporters liepen continu SGBO'ers (Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden) en de SLO van NAC.

De nafase bleek intensief, vanwege de vele aanhoudingen en vanwege de lange en heftige nasleep voor een aantal agenten die ter plaatse waren. De onderlinge verstandhouding binnen de vierhoek is echter goed en heeft bijgedragen aan een gezamenlijke aanpak, zowel operationeel als bestuurlijk.

10. NEC

Incidenten

Ontvangst selectie met veel vuurwerk

De spelersbus van NEC is in de nacht van zondag 16 mei 2021 bij het Goffertstadion onthaald door 300 supporters die met vuurwerk en fakkels de spelers stonden op te wachten. De sfeer was positief en de politie was aanwezig, maar hield zich afzijdig. Op beelden is te zien dat de coronaregels niet nageleefd werden. De club heeft geen reactie gegeven op hun website of Twitter over de gebeurtenis.

Hard ingegrepen door politie bij rellen na wedstrijd tegen Roda JC

Donderdagavond 20 mei 2021 vond de play-offwedstrijd plaats tussen NEC en Roda JC. Er waren 1500 supporters aanwezig bij de wedstrijd. Ongeveer 150 van hen zorgden later voor problemen: zij gooiden met vuurwerk en flesjes. Burgemeester Bruls van Nijmegen had van tevoren een noodbevel uitgegeven: fans mochten niet naar het stadion komen na afloop van de wedstrijd. Er stond politie paraat, te paard en met honden, zij hebben uiteindelijk in moeten grijpen. Er zijn twee personen aangehouden. Na afloop heeft de driehoek van Nijmegen een evaluatie uitgevoerd over de incidenten. Ook zijn er gesprekken tussen de club en de gemeente geweest om een en ander uit te spreken.

Na promotie ontvangst in het Goffertstadion door duizenden supporters

Op zondag 23 mei 2021 wint NEC de play-offwedstrijd van NAC Breda. NEC promoveerde daarmee naar de eredivisie. Door de club (niet terug te vinden in openbare bronnen) en de gemeente werd van tevoren gecommuniceerd dat een officiële huldiging niet mogelijk was vanwege het coronavirus. Toch verzamelden duizenden fans zich bij het Goffertstadion in Nijmegen, waar ze uren moesten wachten op de spelersbus. Voorafgaand aan de wedstrijd werden de bussen al uitgezwaaid door supporters. Op het moment dat de spelersbus arriveerde, onthaalden de supporters de spelers met luid gezang en vuurwerk, zonder de coronamaatregelen in acht te nemen. Het feest was gecentreerd rond het stadion, in de stad waren geen supporters te vinden. Uit beelden blijkt duidelijk dat er geen afstand werd gehouden.

Inzichten

Wedstrijd tegen Roda JC

Na de incidenten van 16 mei, stond op 20 mei de wedstrijd tegen Roda JC gepland. Tussen de driehoek waren vooraf goede afspraken gemaakt over de te nemen acties indien een incident plaatsvond. Door de gemeente was op voorhand een noodbevel uitgegeven, dit was een lastige keuze gezien de implicaties. Burgemeester Bruls van Nijmegen is als voorzitter van het veiligheidsberaad de officiële 'corona burgemeester' van Nederland. Dit plaatst hem in een lastige positie ten opzichte van keuzes rond corona. Desalniettemin was er begrip voor de supporters, die door de coronacrisis zin hadden in een uitje. Er was vanuit de media en vanuit supporters ophef over het noodbevel, omdat het beschouwd werd als een heftig middel. Er is een bewuste tolerantiegrens aangegeven: indien er met vuurwerk naar de politie gegooid zou worden, zouden zij de ME inzetten om in te grijpen. Vanwege het afgegeven noodbevel was de ME al op de achtergrond aanwezig.

Op de dag van de play-offwedstrijd tegen Roda JC was er goede communicatie onderling: supporters moesten hun kaartje en negatieve test laten zien, voordat zij het stadion binnengelaten werden. Pas toen de wedstrijd voorbij was en de supporters het stadion verlieten, ging het mis. Een klein groepje supporters begon met het gooien van vuurwerk naar politieagenten, die in het stadion aanwezig waren. Het groepje had een grote hoeveelheid vuurwerk bij zich. Het is onduidelijk hoe het vuurwerk het stadion binnen gekomen is.

Vanwege de geldende corona maatregelen waren er tijdelijk andere beslissingen over fouilleren. Er is bewust voor gekozen om dit niet te doen, mede omdat er geen aanleiding voor was na jaren Jupiler-league zonder incidenten. Nadat de poging van de aanwezige politie agenten om de supporters vriendelijk te verzoeken het stadion te verlaten mislukte, hebben zij de ME opgeroepen. De ME heeft opgetreden om de supporters uit het stadion en de omgeving te krijgen, waarbij zij hulp hebben ingezet van paarden.

Bij wedstrijden van NEC wordt door supporters vaak gebruik gemaakt van vuurwerk, in de vorm van fakkels. De driehoek in Nijmegen is hier niet blij mee. In het overleg van politiecoördinatoren over voetbalclubs in Gelderland bestaat een verschil van inzicht in het toestaan van vuurwerk. In de Nijmeegse driehoek lijkt men hierbij aan de strakke kant te zitten, terwijl bij andere clubs hier, naar verluid, makkelijker mee omgegaan wordt. Supporters van NEC vragen zich dan af waarom voor hen minder zou zijn toegestaan.

Wedstrijd tegen NAC

Drie dagen na de wedstrijd tegen Roda JC vond de play-offwedstrijd tegen NAC plaats, hierbij was vooraf geen noodbevel uitgegeven. Dit was een bewust afgewogen besluit van de gemeente, aangezien het noodbevel tijdens de wedstrijd tegen Roda JC tot onrust en raads vragen heeft geleid. Er is van tevoren besproken of het nodig en wenselijk was om ME paraat te hebben staan. Vanwege capaciteitsproblemen en andere evenementen in het land op het zelfde moment (o.a. Eurovisie songfestival en demonstraties) was alleen het plaatselijke peloton beschikbaar. Omdat dit een te kleine groep was voor een eventuele inzet en de wens ook niet bestond om ME te sturen, waren bij het Goffertstadion alleen politieagenten aanwezig. Er zijn vooraf duidelijke afspraken in de driehoek gemaakt, dat zij *low profile* zouden optreden.

Er was begrip voor het supporters perspectief, die toe waren aan een feestje vanwege de geldende coronamaatregelen. Eerder op de dag had een uitzwaaimoment plaatsgevonden, toen de spelersbus vertrok richting NAC. Hierbij was politie uit voorzorg aanwezig. Het moment is rustig verlopen. Om de supporters tegemoet te komen heeft de driehoek voorafgaand aan de wedstrijd afgesproken dat er een podium aanwezig zou zijn bij het Goffertstadion. Bij terugkomst van de spelersbus zouden supporters een half uur/drie kwartier bijeen kunnen komen om de overwinning te vieren. De driehoek wilde geen formele huldiging met vergunning, maar heeft het advies gegeven om niet al te strak te reguleren met de bedoeling escalatie te voorkomen. Voordat de wedstrijd afgelopen was, hadden zich al 500 tot 1000 mensen verzameld bij het stadion in Nijmegen. Uiteindelijk waren er volgens de politie 8000 supporters aanwezig om de promotie te vieren. Tijdens de viering is een enorm grote hoeveelheid vuurwerk afgestoken, dit leidde tot verbazing bij de driehoek. De groep aanwezigen was een gemêleerd gezelschap; er waren supporters uit de harde kern aanwezig maar ook gezinnen met kinderen.

De vooraf gemaakte afspraak, dat alleen het podium georganiseerd zou worden, werd niet geheel nagekomen. Er heeft in het stadion een besloten feest plaatsgevonden voor spelers en medewerkers van NEC, waarvoor het Feestteam bewust was gevraagd op te treden. Buiten zijn de supporters tot een uur of 12/half 1 doorgestaan met het vieren van de zege. Er is bewust gekozen om hier niet te controleren, omdat dit een boete had opgeleverd voor NEC vanwege het overtreden van de coronamaatregelen. Achteraf is dit besproken in de driehoek, waarbij is aangegeven dat de burgemeester van mening was dat NEC dit niet op deze manier had moeten doen.

Bij beide wedstrijden is gepoogd in gesprek te gaan met de supportersverenigingen en hen te betrekken bij het proces. Bij NEC zijn er verschillende supportersverenigingen actief, maar niet bij alle groepen is draagvlak om afspraken te maken. Vooral bij de harde kern mist dit draagvlak. Er is afgesproken om het contact en de afspraken met de supportersverenigingen over te laten aan NEC, vanuit de overweging dat zij bekend zijn met hun eigen supporters en op die manier het meeste kunnen bereiken. Het is belangrijk dat NEC betrouwbare aanspreekpunten binnen de verschillende supportersverenigingen vindt, om een partner te hebben voor het maken van afspraken.

11. Analyse van bevindingen en aanbevelingen

11.1 Inleiding

In dit hoofdstuk vergelijken we de onderzochte casussen op hoofdlijnen. We presenteren overkoepelende inzichten door de gemene delers van de verschillende casussen naast elkaar te zetten. Hierbij onderscheiden we bevindingen en conclusies rond 1) de strategische keuzes die gemaakt zijn in de voorbereiding (bijvoorbeeld of er toestemming is gegeven voor het organiseren van een huldiging), 2) de handhaving rond de wedstrijden zelf en 3) de rol van de coronamaatregelen. We geven hierbij aan of er concrete overeenkomsten bestaan tussen casussen waar het uit de hand is gelopen en concrete overeenkomsten tussen casussen waar dat niet is gebeurd, om hiervan te kunnen leren en eventuele aanbevelingen te formuleren voor toekomstige huldigingen, laatste wedstrijden, etc. De overwegingen om wel of niet in te grijpen tijdens incidenten én de handhaving van coronamaatregelen komen hier ook aan bod. In de vijfde paragraaf geven wij tot slot de aanbevelingen weer die bij volgende huldigingen en laatste wedstrijden ter overweging kunnen worden meegegeven.

11.2 Strategische keuzes in de voorbereiding

Algemeen

Voor alle incidenten geldt dat in mindere of meerdere mate voorbereiding is getroffen door afstemming, planvorming en/of het nemen van maatregelen binnen de drie- of vierhoek. Alle geanalyseerde incidenten zijn in de voorbereiding van de drie- of vierhoek als mogelijk scenario aangemerkt. De ernst en de omvang van de incidenten wijkt echter in een aantal gevallen sterk af van de voorbereide scenario's. In een drietal interviews wordt concreet benoemd dat de hoeveelheid aanwezigen veel groter was dan vooraf ingeschat, variërend van honderden tot duizenden bezoekers/supporters meer dan verwacht. Hierbij werd bij meerdere incidenten teruggegeven dat er, voor politie en voetbalclub, veel onbekende gezichten aanwezig waren. In enkele gevallen is ook aangegeven dat wat in andere steden toegestaan wordt een precedent lijkt te creëren voor andere steden: als bijvoorbeeld in de ene stad een huldiging gedoogd of toegestaan wordt, dan is het moeilijk uit te leggen aan supporters dat dat elders niet wordt toegestaan.

Noodverordening of -bevel in voorbereiding

Als strategische keuze in de voorbereiding hebben zes driehoeken overwogen om een noodverordening of -bevel uit te vaardigen. In vier gevallen is een noodverordening of -bevel voorbereid en in twee gevallen is er daadwerkelijk een noodbevel uitgevaardigd, voorafgaand aan de incidenten. Hier valt op dat de onrust achteraf over een uitgevaardigd noodbevel voor één driehoek aanleiding was om in de voorbereiding van een volgende casus *geen* noodbevel uit te vaardigen.

Drie- of vierhoek

De samenwerkingsverbanden in de voorbereiding van casussen variëren van een 1) intensieve samenwerking tussen de voetbalvierhoek tot 2) intensieve samenwerking binnen de lokale driehoek in afstemming met de voetbalclub tot 3) zijdelingse afstemming tussen verschillende partijen binnen een lokale driehoek of vierhoek.

De drie- en vierhoeken benoemen nadrukkelijk de intensieve samenwerking die geweest is. Hierbij heeft alle voorbereiding en planvorming binnen de vierhoek plaatsgevonden of binnen de driehoek, maar onder continue en goede afstemming met de voetbalclub. Deze nauwe samenwerking was echter niet de regel. In de interviews worden ook voorbeelden genoemd van samenwerking waarin vooral binnen de driehoek in plaats van de vierhoek samengewerkt werd, of waar wel is afgestemd maar uiteindelijk niet volgens de afspraken werd gehandeld of waar het handelen van de driehoek (ingrijpen) de voetbalclub overviel. Als kritisch evaluatie- en leerpunt geldt daarom het belang van afstemming met voetbalclubs, ook wanneer zij formeel geen partij zijn.

Concluderend zien wij dat 1) het aantal supporters vaak groter waren dan verwacht, 2) bij incidenten veel 'onbekenden' aanwezig waren, 3) nauwe samenwerking in de driehoeken niet de regel was en BVO's niet altijd op de juiste momenten betrokken werden door de driehoek.

Overwegingen over handhaven in de voorbereiding

Een belangrijk inhoudelijk onderdeel van de strategische voorbereiding van drie- en vierhoeken waren de vooraf gestelde prioriteiten, waaronder de gekozen tolerantiegrenzen. Achteraf blijkt dat nagenoeg voor alle casussen in de voorbereiding de prioritering van de Regiegroep Voetbal en Veiligheid is gehanteerd vanaf het moment dat die bekend was (16 april 2021). In een enkel geval is er een andere bewoording of weergave in volgorde van de prioritering gekozen, maar de strekking van de prioritering wijkt niet af van die van de Regiegroep. Bij de meeste voorbereidingen waren de prioriteiten vergelijkbaar met de volgende punten: 1) veiligheid van mensen, 2) handhaven tegen geweld, 3) handhaven van de openbare orde, 4) coronamaatregelen en 5) vuurwerk. Opvallend hieraan is dat in geen enkele casus gehandhaafd is op de laatste 2 prioriteiten bij de geanalyseerde incidenten.

Handhaven bij escalatie

In de meeste gevallen is, in de voorbereiding, de tolerantiegrens op de prioriteiten op nihil gesteld. In dit onderzoek blijkt dat in de praktijk tijdens meerdere incidenten gekozen is om, afhankelijk van de context, de gebeurtenissen te reguleren in plaats van te handhaven. Bijvoorbeeld door het isoleren van een groep of het begeleiden van personen naar een andere locatie. De belangrijkste overweging hiervoor was de-escaleren. Een belangrijke overweging om niet in te grijpen tijdens escalatie van de onderzochte incidenten was de '*macht van de massa*'. Meerdere drie- en vierhoeken gaven in de interviews terug dat in de praktijk bezoekers die overlast veroorzaakten zich sterk vermengden met bezoekers die dat niet deden. Gezinnen en welwillende supporters vormden één massa met sensatiezoekers en relschoppers. Het ingrijpen op coronaregels was daarmee, gelet op de genoemde prioritering, direct van de baan. Dit gold ook voor het handhaven op vuurwerk, tenzij het vuurwerk werd gebruikt voor geweldpleging richting de politie of anderen.

Vuurwerk

Vuurwerk steekt er met kop en schouders bovenuit als het gaat om gemene delers tussen de onderzochte incidenten. In nagenoeg alle onderzochte casussen speelt de aanwezigheid van vuurwerk bij bezoekers en supporters een rol. Het gaat hier over het (illegaal) afsteken van vuurwerk bij een huldiging of een publiek feestmoment zonder vergunning en in enkele gevallen ook het afsteken van vuurwerk in het stadion tijdens de wedstrijd. Bij zeven incidenten bij verschillende wedstrijden en clubs werd aangestoken vuurwerk onderdeel van geweld, doordat supporters dit naar politie en/of ME gooiden. Een duidelijke rode draad is ook dat op vuurwerk niet gehandhaafd is, totdat het gooien van vuurwerk onderdeel werd van geweld tegen de politie.

Inzet van politie en/of ME bij extreem geweld

Een belangrijk aandachtspunt voorafgaand aan en tijdens de wedstrijden of huldigingen was de eventuele inzet van politie, dan wel ME. Bij nagenoeg alle incidenten was politie preventief aanwezig, nadat dit besloten was in de drie- of vierhoek. De beslissing om wel of niet in te grijpen gebeurde op basis van vooraf gemaakte overwegingen, waarbij altijd rekening werd gehouden met de context waarin het incident zich afspeelde. Zoals eerder benoemd vormde vuurwerk geen reden tot inzet van politie of ME, tenzij het onderdeel werd van geweld tegen hen. In zes casussen is er daadwerkelijk met vuurwerk naar de politie of ME gegooid, waarna is opgetreden. Naast vuurwerk is er ook met stenen, hekken en fakkels naar de politie gegooid. Meerdere agenten zijn hierdoor gewond geraakt.

Een belangrijke afweging voor de inzet van ME was het aanwezige publiek bij de wedstrijd of huldiging. In veel gevallen was er sprake van een gemêleerd publiek met supporters en gezinnen, waardoor het absoluut niet

wenselijk was om ME in te zetten. In deze situaties zou het te lastig zijn de herrieschoppers uit de groep te pikken om aan te pakken. In sommige gevallen heeft de aanwezigheid van camera's of drones bijgedragen aan het niet direct ingrijpen. Hierdoor was met camerabeelden later te achterhalen wie de ongeregelheden hebben veroorzaakt.

Capaciteitsproblemen bij de ME waren een terugkerende uitdaging bij de eventuele inzet van de ME bij de incidenten. Bij één casus heeft de ME gebruik moeten maken van pelotons van buiten de regio, vanwege andere evenementen in de stad, die tegelijkertijd plaatsvonden met de wedstrijd. Dit werkte niet optimaal, omdat deze agenten niet bekend waren met het stadion zoals de eigen eenheid dat wel is. Bij een andere casus was er onvoldoende ME beschikbaar, waardoor het peloton te klein zou zijn om in te zetten. In dit geval waren er geen eenheden uit andere regio's beschikbaar omdat er ook hier tegelijkertijd andere evenementen waren.

In vijf gevallen is de politie overgegaan tot het aanhouden van personen tijdens de incidenten voor het bezit van vuurwerk of wapens en voor geweldpleging.

Concluderend zien wij dat 1) handhaving ging conform het in de Regiegroep vastgestelde prioriteitenkader, 2) bij alle incidenten vuurwerk betrokken was, 3) bij incidenten vaak niet gehandhaafd werd om verdere escalatie te voorkomen 4) de macht van de massa en vermenging van kwaadwillende met het overige publiek hierbij sterk bepalend was, 5) de politie in meer dan de helft van de casussen ingegrepen heeft na zelf bekogeld te zijn met vuurwerk en 6) capaciteitsproblemen bij de ME een terugkerende uitdaging was bij eventuele inzet.

11.4 Rol coronamaatregelen

De coronamaatregelen hebben voornamelijk een grote rol gespeeld in de *voorbereiding* van de onderzochte incidenten. Dit leidde tot onmogelijkheden voor het afgeven van vergunningen en het toestaan van kleine activiteiten om aan de behoeften van betrokkenen, supporters en voetbalfans te voldoen. Daarbij hebben de coronamaatregelen er lange tijd voor gezorgd dat voetbalwedstrijden zonder publiek werden gespeeld. De voorbereiding van wedstrijden en de handhaving tijdens incidenten vonden plaats in een bijzondere context, bijvoorbeeld doordat bij de laatste speelronde ineens wél publiek werd toegestaan. Over het gehele tijdspad van de onderzochte incidenten zijn de coronamaatregelen telkens veranderd. De drie- en vierhoeken hadden zich in de voorbereiding regelmatig tot nieuwe maatregelen te verhouden (bv. wedstrijden zonder publiek, wedstrijden met beperkt publiek). In één casus is een uitzondering gemaakt op het niet afgeven van vergunningen door de coronamaatregelen, de driehoek koos bewust voor het wél afgeven van een vergunning, om te voorkomen dat de situatie rond en na de wedstrijd uit de hand zou lopen. Dit heeft niet tot het gewenste resultaat geleid, er ontstonden alsnog opstootjes en na afloop bleken meerdere aanwezigen positief op corona getest te zijn. Vanuit de maatschappij is op het uitgeven van de vergunning veel kritiek gekomen.

Tijdens de incidenten hebben de coronamaatregelen een kleine of zelfs geen rol gespeeld. Bij de bespreking van de incidenten in de interviews met drie- en vierhoeken binnen dit onderzoek stelt het overgrote deel dat handhaving op de coronamaatregelen, door de eerder genoemde prioritering én de genoemde *macht van de massa*, eigenlijk helemaal geen optie was. In geen enkel geval is dan ook tijdens een incident gehandhaafd op de coronamaatregelen. Eén club noemt als neveneffect van de maatregelen, het niet kunnen fouilleren van bezoekers waardoor naar inschatting meer vuurwerk aanwezig was. Echter, een andere drie- of vierhoek koos er juist voor, na een eerder incident, preventief politie in te zetten om te fouilleren en te controleren op coronamaatregelen.

Opvallend is de mogelijke invloed van 'verveling door corona' die door verschillende geïnterviewden wordt genoemd. Bij meerdere incidenten worden voor politie en/of clubs 'onbekende gezichten' gezien. Dit wordt door de geïnterviewden geïnterpreteerd als 'behoefte aan een verzetje' van personen die onder andere

omstandigheden wellicht niet naar een wedstrijd, training of huldiging waren gekomen. Wij hebben hier echter geen sluitend bewijs voor gevonden.

Concluderend zien wij dat 1) coronamaatregelen vooral in de voorbereiding een rol hebben gespeeld, 2) dat deze in de praktijk geen rol speelden, om dat hierop niet gehandhaafd kon worden, 3) dat 'verveling door corona' mogelijk een reden geweest is dat veel onbekenden aanwezig waren bij de incidenten.

11.5 Aanbevelingen en best practices

Op basis van voorgaande bevindingen zien wij de volgende aanbevelingen en best practices voor ons die gebruikt kunnen worden bij volgende huldigingen en laatste wedstrijden.

Aanbeveling 1: Stem structureel af over voetbalveiligheid in de vierhoek, zodat alle partijen (dus ook de BVO) vertegenwoordigd zijn en op de hoogte van de afspraken. Dit zou een vanzelfsprekendheid moeten zijn, maar nog altijd zijn samenwerkingen tussen gemeente, politie, OM én BVO niet in alle gevallen eenduidig of van structurele aard. Zorg daarom voor het structureel aanwezig zijn van de BVO bij overleggen gedurende het gehele jaar en niet alleen incidenteel bij dit type wedstrijden. Ter overweging geven wij mee dat het betrekken van supportersverenigingen in het vierhoeksoverleg kan helpen in het creëren van draagvlak rond de tolerantiegrenzen.

Aanbeveling 2: Zorg voor duidelijke prioritering waarop gehandhaafd zal worden en stem deze, zeker bij de laatste speelrondes, zoveel mogelijk landelijk af. Wij zien in dit onderzoek duidelijk terug dat de prioritering rond handhaving zoals afgestemd in de Regiegroep Voetbal en Veiligheid heeft geholpen om duidelijkheid te verschaffen aan de drie- en vierhoeken over de tolerantiegrenzen, en dat daarmee duidelijk is voor betrokken partijen waarop gehandhaafd zal worden. Het is geen garantie dat dit alles wat afgesproken wordt ook kan worden nagekomen in de praktijk, maar het voorkomt willekeur en volledig andere werkwijzen tussen gemeenten. Hiermee hangen ook de volgende twee aanbevelingen samen.

Aanbeveling 3: Zet in op handhaving van vuurwerk en hanteer als vierhoek de afspraken die landelijk gemaakt zijn in 2019 in het kader van 'Samen sterk tegen vuurwerk'. Vuurwerk is de afgelopen periode dermate vaak gefaciliteerd, waardoor het normaal lijkt. Het optreden tegen vuurwerk is altijd afhankelijk van de context waarin het afgestoken is. Alleen als het afgestoken wordt, zorg dat dit ofwel gecontroleerd gebeurt (met vergunning en in een speciale en duidelijk afgebakende zone bij het stadion) of dat er stevig opgetreden kan worden na afsteken. Hiermee doelen wij op het inzetten op controle en opsporing na het feit door middel van (mobiele) camera's en spotters. Zo kan achteraf ingegrepen worden zonder dat het leidt tot escaleren. Koppel hier hoge boetes en stadionverboden aan.

Aanbeveling 4: Voorkom dat de massa te groot wordt en dat mogelijke kwaadwillenden zich mengen met andere supporters. '*De macht van de massa*' heeft een gijzelende werking op de handhaving, waardoor ingrijpen tijdens incidenten sterk bemoeilijkt wordt. Om dit te voorkomen en omdat gebleken is dat ingrijpen bij grote groepen waar ouderen en kinderen zich tussen bevinden erg moeilijk is, raden wij in ieder geval politie, gemeenten en BVO aan om na te denken over hoe bij wedstrijden zoals deze een zekere mate van compartimentering toe te passen is tussen bijvoorbeeld gezinnen en supporters van de harde kern. Wanneer deze groepen niet mengen is het makkelijker voor handhavinginstanties om in te grijpen en escalatie te voorkomen. Denk ook aan het maken van realistische inschattingen van de maximale hoeveelheid mensen die afkomen op een viering, uitzwaai moment etc. door rekening te houden met een aanzienlijke foutmarge of een worst-case scenario. Ten aanzien van dit laatste punt wil het Auditteam vooral meegeven dat het belangrijk is om je niet zozeer als vierhoek in de voorbereiding af te vragen of de inschatting van het aantal mensen correct is, maar

vooral voor ogen te hebben wat er moet gebeuren als er opeens twee keer zoveel personen aanwezig zijn en hoe daar vervolgens mee om te gaan.